

УДК 316.3:614.2(477):061.23
DOI: 10.24144/2524-0609.2024.54.9-12

Афанасьєв Дмитро Миколайович

кандидат соціологічних наук, доцент
кафедра соціології та соціальної роботи

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна
dmytro.afanasiev@uznhu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0002-2157-0331>

Сабо Іванна Іванівна

здобувач 2-го (магістерського) рівня вищої освіти за ОП «Соціальна робота»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна
i.sabo@ukr.net

ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ COMMUNITY ENGAGEMENT В ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА УКРАЇНИ

Анотація. Мета дослідження: з'ясувати особливості та перспектив впровадження концепції community engagement в діяльності Товариства Червоного Хреста України (ТЧХУ). Методи дослідження: аналіз програмних документів ТЧХУ. У 2019 році Рада делегатів Міжнародного Руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця прийняла Резолюцію про впровадження зобов'язань щодо залучення спільнот та політики відкритості. Резолюція стосується операційних програм усіх організацій, які пов'язані з Рухом та дотримуються його принципів. З початку російської збройної агресії в Україні, ТЧХУ як найбільша гуманітарна організація в країні зосередила свої зусилля на допомозі найбільш уразливих категорій громадян, зокрема, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), чисельність яких в рази збільшилась. Залучення спільнот (зокрема, ВПО) полягає в прийнятті спільних рішень щодо того, як розробляються, управляються та реалізуються програми й операції ТЧХУ та у впливі на управлінські та оперативні рішення.

Ключові слова: залучення спільнот, Товариство Червоного Хреста України, довіра, ВПО, зворотній зв'язок.

Вступ. Протягом останніх двох десятиліть у дослідженнях і практиці гуманітарних процесів (допомога біженцям і ВПО, зміцнення здоров'я, будівництво соціального житла тощо) все більше використовувалося залучення спільноти, що визначається як «процес спільної роботи з групами людей, пов'язаних географічною близькістю, особливими інтересами або схожими ситуаціями, для вирішення проблем, що впливають на здоров'я та добробут людей» [1, с.9]. Загалом, цілі залучення спільноти полягають у зміцненні довіри, залученні нових ресурсів і союзників, налагодженні кращого спілкування та покращенні загального стану здоров'я [1; 2; 3].

Л.Долл та ін. стверджують, що такий наголос на залученні спільноти спонукав медичних працівників, громадських лідерів і політиків уявляти нові можливості, коли вони стикаються з новими проблемами [4] і надихнути зусилля для вирішення цих проблем. Він не претендує на те, щоб охопити всю доступну та актуальну літературу з соціальних наук і охорони здоров'я, але він надає огляд деяких найважливіших концепцій організації, які проливають світло на ідею спільноти та практику залучення спільноти. На думку М.Мінклера та ін., соціологія, політологія, культурна антропологія, організаційний розвиток, психологія, соціальна робота та інші дисципліни зробили внесок у розвиток та практику залучення спільноти [5].

Крім того, залучення спільнот ґрунтується на принципах організації спільноти: справедливості, рівності, розширення можливостей, участі та самовизначення [6; 7; 8; 9]. Міждисциплінарна підготовка надає широкий спектр концепцій для зацікавлених сторін, таких як установи охорони здоров'я, практичні дослідники, політики і громадські організації, щоб спиратися на розвиток партнерства в залученні спільноти.

ТЧХУ як невід'ємна частина загальносвітового гуманітарного руху з 2022 року почала активно впроваджувати політику залучення спільнот у свою діяльність. **Мета дослідження:** з'ясування особливостей та перспектив впровадження концепції community engagement в діяльності Товариства Червоного Хреста України. **Методи дослідження:** аналіз програмних документів ТЧХУ, в яких викладені принципи впровадження концепції community engagement в діяльності Товариства.

Виклад основного матеріалу. Залучення спільноти може набувати багатьох форм, і партнерство може включати організовані групи, агентства, установи чи окремих осіб. Члени спільноти можуть брати участь у зміцненні здоров'я, дослідженнях або розробці політики.

Залучення спільноти також можна розглядати як континуум залучення всіх членів дійсної спільноти. З часом конкретна співпраця швидше за все, просуватиметься вздовж цього континууму до більшої участі спільноти, і будь-яка співпраця, ймовірно, розвиватиметься й іншими шляхами. Зокрема, незважаючи на те, що залучення спільноти може бути досягнуто під час обмеженого за часом проекту або операції, він часто включає – і часто розвивається – як довгострокове партнерство, яке переходить від традиційного фокусування на одній проблемі, наприклад, охорони здоров'я до вирішення низки соціальних, економічних, політичних і факторів навколишнього середовища, що впливають на здоров'я.

Прихильники залучення спільноти стверджують, що це покращує розуміння значення здоров'я та дослідження здоров'я. Однак процеси, витрати та переваги залучення спільноти все ще є відносно новим полем дослідження. У 2004 році AHRQ привернула увагу до

важливості емпіричної роботи в цій галузі і значно поглибили наші знання завдяки синтезу досліджень, багато з яких показали, що залучення спільноти зміцнило проведення досліджень [10].

Огляд літератури про залучення спільноти визначив дев'ять сфер, у яких залучення громади мало позитивний вплив [11]. Незважаючи на те, що це дослідження було зосереджено на дослідницьких партнерствах, багато його висновків стосуються залучення спільноти в цілому. Дев'ять сфер і відповідні переваги були такими:

1. Порядок денний – Залучення змінює вибір і спрямованість проектів, спосіб їх ініціювання та їхній потенціал для отримання фінансування. Визначаються нові сфери співпраці та стає доступним фінансування, яке потребує участі спільноти.

2. Розробка та проведення – можна впровадити вдосконалений дизайн дослідження, інструментів, втручань, представництва/участі, збору та аналізу даних, комунікації та розповсюдження. Нові втручання або причинно-наслідкові зв'язки, які раніше не оцінювалися, можна визначити через знання місцевих обставин громадою. Швидкість і ефективність проекту можна підвищити шляхом швидкого залучення партнерів і учасників і визначення нових джерел інформації.

3. Впровадження та зміни – можна покращити спосіб використання результатів досліджень для здійснення змін (наприклад, шляхом нових або вдосконалених послуг, змін у політиці чи фінансуванні або трансформації професійної практики), а також здатність до змін і підтримка довгострокових партнерських відносин може бути розширена.

4. Етика. Залучення створює можливості для покращення процесу отримання згоди, виявлення етичних пасток і створення процесів для вирішення етичних проблем, коли вони виникають.

5. Громадськість, залучена до проекту. Знання та навички громадськості, залученої до проекту, можна розширити, а їхній внесок можна визнати (можливо, через фінансову винагороду). Ці зусилля сприяють розвитку доброї волі та допомагають закласти основу для подальшої співпраці.

6. Академічні партнери – Академічні партнери можуть отримати краще розуміння досліджуваного питання та оцінити роль і цінність залучення громади, що іноді призводить до прямих кар'єрних переваг. Крім того, нове уявлення про актуальність проекту та різноманітні переваги отримані від нього результати можуть призвести до збільшення можливостей для поширення його результатів та їх ширшого використання.

7. Індивідуальні учасники дослідження – удосконалення методів проведення досліджень може спростити участь у них і принести користь учасникам.

8. Громадські організації – ці організації можуть отримати розширені знання, вищий авторитет у спільноті, більше зв'язків з іншими членами та організаціями спільноти та нові організаційні можливості. Ці переваги можуть створити добру волю та допомогти закласти основу для подальшої співпраці.

9. Інші суб'єкти спільноти. Широка громадськість, швидше за все, буде більш сприйнятливою до дослідження та отримає від нього більше користі.

К. Стелей як автор огляду визнав, що можуть бути витрати, пов'язані із залученням спільноти (наприклад, збільшення потреби в часі та інших ресурсах, потреба в розвитку нових наборів навичок, збільшення

очікувань), але стверджував, що вони не можуть переважити позитивні наслідки і їх, як правило, можна вирішити з часом за допомогою навчання та досвіду [11].

У зв'язку з безпрецедентними викликами через триваючий конфлікт в Україні налагодження механізмів гуманітарного реагування ніколи не було настільки важливим. Оскільки потреби громад розвиваються серед складнощів сучасних криз, ТЧХУ усвідомлює необхідність зміцнення своїх регіональних організацій, таким чином підвищуючи ефективність, гнучкість і охоплення своїх служб порятунку життя. Основоположним документом щодо залучення спільнот на найближчу перспективу є «Огляд підходу до регіонального розвитку залучення спільнот ТЧХУ на 2024–2025 рр» [12]. Розвиваючи мережу стійких і самозабезпечених регіональних організацій, ТЧХУ розширить свій гуманітарний слід і зміцнить соціальну структуру, яка лежить в основі українського суспільства. Стратегічне бачення плану розбудови спроможності ТЧХУ ґрунтується на дусі стійкості та адаптивності, оскільки ми сміливо прагнемо культивувати поширену культуру готовності, інновацій та співпраці всередині та за межами наших регіональних організацій. Охоплюючи ці основні принципи, цілісний підхід передбачає трансформований ландшафт, де ТЧХУ, об'єднана сила зміцнених філій, стоїть в авангарді сприяння тривалим змінам і стійкому відновленню для постраждалих спільнот.

Найголовнішою метою ініціативи з розбудови потенціалу є ефективне розширення спроможності ТЧХУ для вирішення нагальних і тривалих гуманітарних потреб в Україні до кінця 2024 року. Мета полягає в тому, щоб створити помітно більш надійні, гнучкі, а також стійкі регіональні організації по всій країні, які, у свою чергу, можуть оптимізувати доставку допомоги, зменшити вузькі місця в роботі та швидко й належним чином реагувати на кризи. Фундаментальною метою цієї ініціативи з розбудови потенціалу є підвищення стійкості, оперативності та оперативної спроможності регіональних відділень ТЧХУ, що дозволить їм передбачати, реагувати та адаптуватися до динамічних гуманітарних викликів. Центральним для цієї мети є створення та реалізація надійних програм навчання, спрямованих на підвищення кваліфікації волонтерів і персоналу, а також розвиток лідерства в спільноті. Суттєві результати цих програм включають покращення надання послуг, посилення участі громади та зміцнення організаційних структур.

Ці цілі мають бути реалізовані протягом трьох років із регулярним встановленням кількісно визначених етапів. Цільовим показником є навчання щонайменше 500 волонтерів і співробітників на кожну регіональну організацію в перший рік роботи, щоб підготувати їх до виконання складних гуманітарних завдань. До другого року передбачається, що індивідуальні моделі залучення спільноти будуть активно застосовуватися в половині регіональних відділень. До кінця третього року всі регіональні організації мають бути вправними у мобілізації ресурсів і суттєво покращити свій потенціал надання послуг.

Водночас другорядною, але не менш важливою метою плану з розбудови потенціалу є сприяння єдності та солідарності в українському суспільстві через ініціативи, керовані спільнотою. Покращуючи співпрацю між регіональними відділеннями, сприяючи культурі спільного навчання та розвиваючи стійку мережу підтримки, ТЧХУ орієнтоване на посилення соціальної

згуртованості і колективного впливу. Конкретні показники для вимірювання прогресу в цьому відношенні включатимуть успішне встановлення міжфілійних партнерств, збільшення спільних проєктів і покращену здатність регіональних відділень відновлюватися після невдач і оптимально функціонувати в межах будь-яких потенційних збоїв.

Досягнувши цих конкретних, вимірних, досяжних, релевантних і обмежених у часі (SMART) цілей, ТЧХУ прагне закласти міцну основу, на якій організація зможе стабільно рости та розвиватися. У результаті ТЧХУ стане ще більш потужним гравцем у гуманітарному ландшафті України, продовжуючи свою місію полегшувати людські страждання в ці критичні часи.

Впровадження концепції community engagement в діяльність ТЧХУ переслідує три цілі.

Ціль 1: Підвищити оперативну спроможність і готовність регіональних відділень ТЧХУ через комплексні програми навчання та розвитку. Ця мета підкріплюється завданням навчити принаймні 500 волонтерів і співробітників у кожній регіональній організації протягом першого року, покращуючи їхні можливості з реагування на кризи, надання першої допомоги, залучення спільноти та лідерства. Навчальні ініціативи будуть зосереджені на наборі індивідуальних навичок і командних компетенціях, які є критично важливими для спільного та ефективного реагування на надзвичайні ситуації. Цільовим показником є досягнення 100% завершення цих навчальних програм у всіх регіональних відділеннях до кінця першого операційного року, гарантуючи, що весь персонал добре підготовлений до орієнтування в складних гуманітарних умовах.

Ціль 2: Сприяти та інституціоналізувати ефективні стратегії залучення спільноти, щоб ці моделі активно використовувалися в 50% регіональних відділень до кінця другого року. Основні етапи в рамках цієї цілі включають розробку планів залучення для конкретного регіону, які використовують місцеві знання та мережі, а також встановлення вимірюваних контрольних показників для оцінки глибини та масштабу впливу на спільноту. Щоб забезпечити сталість, пріоритет буде наданий розвитку корпусу волонтерів зі зв'язку з спільнотою, яким буде доручено підтримувати постійний діалог і співпрацю між ТЧХУ та його спільнотами.

Ціль 3: Зміцнити дух єдності та солідарності, який пронизує всі рівні діяльності ТЧХУ, каталізуючи соціальну згуртованість і зміцнюючи соціальну структуру України. Таким чином буде закладена основа для міцної мережі партнерства між відділеннями, маючи на меті започаткувати принаймні два проєкти співпраці між відділеннями протягом перших 18 місяців. Очікується, що ці альянси дадуть спільні ресурси, досвід і спільні ініціативи, демонструючи прихильність колективним діям і впливу. До кінця третього року ці зміцнені зв'язки дозволять регіональним відділенням ефективно орієнтуватися та швидко оговтатися від труднощів, маючи можливість повернутися до повної оперативної спроможності протягом дванадцяти місяців після руйнівних подій.

У сукупності ці цілі прокладуть стратегічний шлях до реалізації Плану розбудови потенціалу ТЧХУ [13]. Вони створені для забезпечення вимірної трансформації внутрішніх можливостей ТЧХУ та її зовнішнього впливу на спільноти, які вона обслуговує. Успіх виявлятиметься не лише у підвищенні кваліфікації та стійкості регіональних представництв, але й у покращенні якості життя та посиленому відчутті розширення можливостей, яке відчуває український народ у ці складні часи.

Завдяки скоординованим заходам, спрямованим на вдосконалення навичок, оптимізацію процесів, мобілізацію технологій і сприяння партнерству, ТЧХУ реалізує своє бачення розвитку стійких, надійних та інтегрованих у спільноту регіональних організацій, розкриваючи свій потенціал для гуманітарної діяльності.

Висновки. Залучення спільнот ТЧХУ розкривається як спосіб роботи, який визнає та цінує всіх членів громади як рівноправних партнерів, чії різноманітні потреби, пріоритети та переваги керують усім, що ТЧХУ впроваджує в діяльність. Способом досягнення цього є інтеграція значущої участі спільноти, відкритого та чесного спілкування та механізмів слухання та дії на основі зворотного зв'язку в програми та операції ТЧХУ. В найближчій перспективі керівництво ТЧХУ орієнтоване на те, що персонал та волонтери ТЧХУ у всіх секторах, включаючи керівництво, використовують інтеграцію підходів до залучення спільнот у своїй безпосередній діяльності.

Список використаної літератури

- Centers for Disease Control and Prevention. Principles of community engagement. Atlanta: CDC/ATSDR Committee on Community Engagement, 1997. URL: https://www.atsdr.cdc.gov/communityengagement/pce_principles_intro.html
- Shore N. Re-conceptualizing the Belmont Report: a community-based participatory research perspective *Journal of Community Practice*. 2006. No14 (4). P.5–26.
- Wallerstein N. Empowerment to reduce health disparities. *Scandinavian Journal of Public Health Supplement*. 2002. No.59. P.72–77.
- Doll L.S., Bonzo S.E., Mercy J.A., Sleet D.A., Haas E.N. *Handbook of injury and violence prevention*. Atlanta (GA.): Springer, 2007. 565 p.
- Minkler M., Wallerstein N. Community-based participatory research for health: from process to outcomes. *Health Promotion Practice*. 2009. No10 (3). P.317–318.
- Alinsky S.D. *Citizen participation and community organization in planning and urban renewal*. Chicago: Industrial Areas Foundation, 1962. 17 p.
- Chávez V., Minkler M., Wallerstein N., Spencer M.S. Community organizing for health and social justice. In: Cohen L., Chávez V., Chehimi S. (ed.). *Prevention is primary: strategies for community well-being*. San Francisco: Jossey-Bass, 2009. P.95–120.
- Freire P. *Pedagogy of the oppressed*. NY: Herder and Herder, 1970. 183 p.
- Wallerstein N., Duran B. The conceptual, historical and practice roots of community-based participatory research and related participatory traditions. In: Minkler M., Wallerstein N. (ed.). *Community-based participatory research for health*. San Francisco: Jossey-Bass; 2003. P.27–52.
- Viswanathan M., Ammerman A., Eng E., Gartlehner G., Lohr K.N., Griffith D., et al. *Community-based participatory research: assessing the evidence*. AHRQ Publication No.04 – E.022 – 2 Rockville (MD): Agency for Healthcare Research and Quality; 2004. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK11852>
- Staley K. *Exploring impact: public involvement in NHS, public health and social care research*. Eastleigh. UK: INVOLVE, 2009. 114 p.
- The URCS CEA Regional Development Approach Overview 2024 – 2025.

13. Стратегія 2021-2025. Товариство Червоного Хреста України. URL: <https://redcross.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/2021-%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf>

References

1. Centers for Disease Control and Prevention. Principles of community engagement (1997). URL: https://www.atsdr.cdc.gov/communityengagement/pce_principles_intro.html
2. Shore, N. (2006). Re-conceptualizing the Belmont report: community-based participatory research perspective. *Journal of Community Practice*, 14 (4), 5–26.
3. Wallerstein, N. (2002). Empowerment to reduce health disparities Scandinavian. *Journal of Public Health Supplement*, 59, 72–77.
4. Doll, L.S., Bonzo, S.E., Mercy, J.A., Sleet, D.A., & Haas, E.N. (2007). *Handbook of injury and violence prevention* Springer.
5. Minkler, M., & Wallerstein, N. (2009). Community-based participatory research for health: from process to outcomes. *Health Promotion Practice*, 10 (3), 317–318.
6. Alinsky, S.D. (1962). *Citizen participation and community organization in planning and urban renewal*. Industrial Areas Foundation.
7. Chávez, V., Minkler, M., Wallerstein N., & Spencer M.S. (2009). Community organizing for health and social justice. In: Cohen L., Chávez V., Chehimi S. (ed.), *Prevention is primary: strategies for community well-being* (pp.95–120). Jossey-Bass.
8. Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. Herder and Herder.
9. Wallerstein, N., & Duran, B. (2003). The conceptual, historical and practice roots of community-based participatory research and related participatory traditions. In: Minkler M., Wallerstein N. (ed.), *Community-based participatory research for health* (pp.27–52). Jossey-Bass.
10. Viswanathan, M., Ammerman, A., Eng, E., Gartlehner, G., Lohr, K.N., & Griffith, D., et al. (2004). Community-based participatory research: assessing the evidence. *AHRQ Publication No.04 – E.022 – 2* Rockville (MD): Agency for Healthcare Research and Quality.
11. Staley, K. (2009). *Exploring impact: public involvement in NHS, public health and social care research*. INVOLVE.
12. *The URCS CEA Regional Development Approach Overview 2024 – 2025*. (2024). Ukrainian Red Cross Society.
13. Strategy 2021-2025. Ukrainian Red Cross Society. URL: <https://redcross.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/2021-%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf> (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 26.03.2024 р.

Стаття прийнята до друку 31.03.2024 р.

Afanasiev Dmytro

Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor
Department of Sociology and Social Work
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Sabo Ivanna

MSW Student
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

IMPLEMENTATION OF THE COMMUNITY ENGAGEMENT CONCEPT IN THE ACTIVITY OF THE RED CROSS SOCIETY OF UKRAINE

Abstract. In 2019, the Council of Delegates of the International Red Cross and Red Crescent Movement adopted a Resolution on the Implementation of Community Engagement and Accountability Policy. The resolution concerns the operational programs of all organizations that are associated with the Movement and adhere to its principles. Since the beginning of the Russian armed aggression in Ukraine, the Red Cross Society of Ukraine (URCS) as the largest humanitarian organization in the country has focused its efforts on helping the most vulnerable categories of citizens, in particular, internally displaced persons (IDPs), whose number has increased several times. Involvement of communities (in particular IDPs) is about making joint decisions about how the programs and operations of the URCS are designed, managed and implemented, and about influencing management and operational decisions. The article purpose: to find out the features and prospects of implementing the concept of community engagement in the activities of the URCS. Methods applied: analysis of program documents of the URCS, which outline the principles of implementing the concept of community engagement in the Society's activities. In practice, community engagement is a combination of science and art. The science is drawn from sociology, political science, psychology, social work, and other disciplines, and the organization's concepts are drawn from the literature on community participation, community mobilization, voter formation, community psychology, and cultural influences. The artistry comes from the understanding, skills, and sensibilities used to apply and adapt science in ways that meet the interests of the community and the goals of specific engagement efforts.

Key words: community engagement, the Ukrainian Red Cross Society, trust, IDPs, feedback mechanism.